

ИНТЕРВЈУ

ДР БРАНКО КРГА,
ПРОФЕСОР ФАКУЛТЕТА
ЗА ДИПЛОМАТИЈУ
И БЕЗБЕДНОСТ

**ВЕЛИКОГ РАТА
НЕЋЕ БИТИ**

8

 1. мај 2016.

Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

Генерал-пуковник у пензији, професор др Бранко Крга важи за човека који дуго прати и анализира међународну војно-политичку сцену. Већи део радног века провео је у војнообавештајној служби, обављајући одговорне дужности, међу којима и нашег војног изасланика у СССР-у, односно Руској Федерацији, и начелника Војнообавештајне службе. Круну његове војничке каријере представља дужност начелника Генералштаба Војске Југославије, то јест Војске Србије и Црне Горе (2002–2005). После пензионисања, знања и искуства преноси студентима Факултета за дипломатију и безбедност у Београду. Аутор је већег броја стручних и научних радова, што га квалификује да говори о актуелним процесима који се догађају у свету.

○ Свећ је данас, чини се, више него икада изложен рађивима, сукобима, ризицима и ђрећњима. Шћа се, зајраво, догађа у шом својеврсном ђланешарном кошмару?

– Последњих година свет се, заиста, суочава с бројним изазовима, ризицима и претњама. Узрока за то је више, а један од најважнијих има геополитичке аспекте. Наиме, САД желе да сачувају планетарно лидерство, ослањајући се, пре свега, на победу у хладном рату и на чињеницу да су у многим областима и даље водећа земља. С друге стране, економски просперитетна Кина, војно обновљена Руска Федерација и неки други центри моћи желе већу улогу у „светским пословима“. Ту је и стандардна борба за контролу ресурса, пре свега енергената и пијаће воде. Све активнији је и исламски фактор. Истовремено делују интеграциони и дезинтеграциони процеси, затим, глобализација, регионализација и суверенизација. Такви процеси одвијају се у условима знатног техничко-технолошког напретка, најпре у области информатичке технологије и производње наоружања.

○ Све чешће се чују оцене да свећу ђрећи ојасносћ од новог „великог“ рађа. Да ли шћаква ојасносћ заисћа ђосћоју?

– Потенцијална опасност од „великог“ рата постоји, али до њега ипак неће доћи из три разлога. Прво, то је техничко-технолошки фактор, односно, постојање нуклеарног оружја, чије су особине такве да би његова масовна употреба представљала апсурд, јер не би било победника. Друго, актуелни лидери две војно најмоћније земље света – САД и Руске Федерације – одговорни су, и тешко би било претпоставити да би се определили да неспоразуме решавају међусобним обрачуном уз употребу нуклеарног оружја, тим пре јер и најновији догађаји показују да своје интересе могу боље да реализују договарањем. И треће, то је расположење светског јавног мњења, које је изразито антиратно, што се, пре свега, односи на младе генерације.

Дакле, „великог“ рата неће бити, али ће зато избијати локални оружани инциденти и ратови различитих размера, при чему ће се испољавати све врсте насиља и моћи – тврда, мека, паметна, хибридна... Поједини аутори сматрају да су 19. век карактерисали ратови нација, 20. су обележили претежно идеолошки сукоби, а за 21. столеће најављују ратове цивилизација. Таквих елемената у актуелним сукобима има, али се појављују и унутарцивилизацијски, попут оних у Украјини, Северној Африци, Блиском истоку.

○ На све сћране буја штероризам. Може ли се шћј ђошасћи сћашћи на ђушћ?

– Тероризму би се могло стати на пут или, боље речено, могао би се знатно сузбити, под условом да за то постоји јединствена воља главних чинилаца у међународној заједници. А те воље, као што видимо, нема, није је никада, искрено, ни било. Због тога, нема ни једин-

ствене дефиниције о томе шта се подразумева под појмом тероризам. Тако се исте појаве, деловање разних организација или појединаца, у једном случају квалификују као тероризам, а у другом, као борба за слободу, демократију, против тиранина... Када би постојала сагласност о томе шта јесте тероризам, могло би се доћи до закључка који су његови главни узроци и онда не би било тешко да се ефикасно делује. Имајући то у виду, треба рачунати да ће се свет и у наредном периоду суочавати с овим злом, различитог интензитета, облика, размера и местима испољавања.

○ Исламска држава ђрећи даљем разбукћавањем сукоба. Да ли је могуће да велике силе ђоушћ Русије и САД не могу да обуздгају рађи у делу Блиског исћока, који ђрећи „ђреливањем“ на осћале делове ђланеше?

– Русија и САД могу да обуздгају рат на Блиском истоку. Неких охрабрујућих назнака у том правцу последњих дана већ има. Остаје да се види да ли ће примирје у Сирији попримити озбиљан и трајан карактер или ће се сукоби обновити. Нови елемент те ситуације представља најављено делимично повлачење руске војске. При томе треба имати у виду да, поред САД и Русије, на том простору и неке друге утицајне земље имају своје рачунице. То се, пре свега, односи на Турску, Саудијску Арабију, Иран, па и Израел. Иако Европска унија осећа знатне последице због рата у Сирији, имајући у виду десетине, па и стотине хиљада миграната које је већ примила или су на њеним границама, изгледа да је њена улога у смиривању те кризе несразмерно мала.

○ Чему је све, када је реч о сћраном војном факћору, изложена Србија?

– За разлику од неких недавних времена, са задовољством можемо констатовати да Србија у овом периоду није изложена директном угрожа-

вању страног војног фактора. Међутим, све што се догађа на Блиском истоку, у Северној Африци и у Украјини, може да се одрази и на безбедност Србије. Томе треба додати и чињеницу да на простору претходне Југославије има много потенцијалних кризних жаришта, која у одређеним околностима могу да се активирају. То се у највећој мери односи на Косово и Метохију и амбиције тамошњег руководства да ствара оружане снаге, као ослонац за разне непримерене амбиције у односу на неалбанско становништво, које се испољавају различитим интензитетом у дужем периоду. Уосталом, Стратегија националне безбедности Републике Србије из 2009. године тај проблема је с правом назначила као један од највећих изазова, ризика и претњи.

Q Србија је, колико нам је познато, једина у свету која је укинула своју сјољну обавештајну службу. Да ли је то добра мера?

– То свакако није добра мера. Стручна јавност већ дуже време указује на то да је таква служба неопходна. Наиме, у свету се на глобалном и

регионалном плану одвијају озбиљни политички, економски, технолошки, финансијски и други процеси, који сигурно имају одраза на међународни положај, па и безбедност Србије. Од постојеће три обавештајно-безбедносне службе, тим питањима примарно се не бави ниједна од њих, пре свега зато што свака има законом дефинисане своје уже надлежности. Постојање примерене спољне цивилне обавештајне службе, с јаким аналитичким елементом, било би од велике помоћи највишем државном руководству при доношењу кључних одлука од националног значаја.

Q Шпијунажа као део општег светског миљеа данас је, чини се, присутнија него икада. Колико се новца годишње потроши на њу делатности у свету?

– Тачно је да је обавештајни рад веома присутан у светским пословима. Уз класично поље деловања, све више је заступљено прикупљање информација и за интересе различитих великих корпорација. Колико се новца потроши за ту делатност, никада није било тач-

но познато, а вероватно ће остати непознаница и у будућности.

Q У којој мери и на који рок може да се у актуелно време сачува тајност података?

– Тајност података мора да се чува. То се чини на свим нивоима, од појединца, институција, до међународне заједнице. Ако се овај проблем посматра у оквиру националне безбедности, онда ваља нагласити да квалитетне информације о разним питањима треба да се посматрају као својеврстан национални ресурс. Земље које томе приступају на тако озбиљан начин реагују предузимањем одговарајућих нормативних, организационих, техничких, кадровских и других мера, како би, с правом, заштитиле вредности којима располажу. Тврдње појединих „стручњака“ да је данас у свету све транспарентно, да ни не треба чувати тајне од „пријатеља“, свакако су неозбиљне и држава не би требало да их узима у обзир.

Q Може ли грађанин, заправо, да има своју приватност, посебно у ери интјернета?

– Грађанин и у условима интернета може и треба да има своју приватност или своје „тајне“. А да ли ће их имати или не, зависи и од тога колико је образован, да ли му држава помаже и, уопште, какав однос има према том питању. И поред огромних могућности савремене технологије да разоткрива приватност, постоји и друга страна медаље, то јест могућност да се таква иста технологија користи за заштиту онога што треба да се чува.

○ *Дипломаџија и шпијунажа се до њих мере у пракси прећућу да их је гоштво немогуће раздвојити. Постоји ли данас чиста дипломаџија, без шпијунаже?*

– Код највећег броја земаља чиста дипломаџија, без обавештајног рада, никада није ни постојала. Не постоји ни данас. Чак и неке посебне врсте дипломатије, на пример, у области спорта, културе и других „бенигних“ делатности, нису лишене настојања да се сазна нешто више о ономе шта се догађа код саговорника, партнера или противника из других средина. То је константа од античког доба, афирмације дипломатије у Европи 18. века, па до данашњих дана.

○ *У којој мери обавештајне службе креирају развој савремених догађаја?*

– Како које. Обавештајне службе великих земаља имају веће амбиције и могућности да покушају креирање процеса у појединим земљама, у складу са својим интересима. У целини, ипак се претерује с тврдњама да су неке обавештајне службе свемоћне. У ствари, оне су моћне онолико колико им контраобавештајне службе земаља у којима делују омогућавају рад. Ту одређени значај има и безбедносна култура грађана. Наиме, поготово за мање земље, службама безбедности знатно могу да допринесу грађани способни да препознају одређене индикативне активности страних служби.

○ *Да ли је свећ, а пре свега НАТО, свесћан о њасности тероризма који се деценијама гнезди на Косову и Метохији?*

– Алијанса је присутна на Косову и Метохији већ скоро 17 година. Службе земаља које тамо имају своје војне контингенте заинтересоване су,

ради сопствене заштите, да добро познају безбедносна ситуацију на том простору. Сигурно је да је службама тих земаља познато да косовски Албанци одлазе у Сирију да ратују на страни Исламске државе. Када се врате, вероватно је да привлаче посебну пажњу страних служби на Космету. Према томе, треба рачунати да те службе добро познају безбедносна ситуацију на том простору.

○ *Као војни дипломаџа, били сће у жижи догађања пред агресију НАТО-а на Савезну Републику Југославију. Да ли се и њо коју цену, према Вашем мишљењу, агресија могла избећи?*

– Агресија земаља НАТО-а на Југославију 1999. године представља незаконит, потпуно непотребан и вишеструко штетан догађај, који се могао и морао избећи. Коришћење осиромашеног уранијума, касетних бомби, стратегијске авијације и других средстава, убијање неколико хиљада наших грађана, уз ангажовање двадесетак земаља против СРЈ, која није угрожавала ни једну од њих, представља својеврсни пораз цивилизације на крају 20. века. Тај напад био би неправедан чак и да га је одобрио Савет безбедности Уједињених нација. Ми у Војсци Југославије чинили смо много напора да се рат избегне, али нисмо успели. То је дуга, сложена и трагична прича. Велики део аутора и на Западу у међувремену писао је и говорио о томе да до рата није смело да дође. Зло се ипак догодило и сада то треба да послужи као поука многим. Ових дана доживели смо да и потпредседник САД Џозеф Бајден изражава „жаљење због цивилних жртава“, што је свакако позитивна чињеница. Међутим, та изјава имала би још већу тежину да су поменути и војници и полицајци, јер и они су неправедно и непотребно страдали. Да се те 1999. године приступило решавању једног унутрашњег сукоба политичким средствима, таква матрица могла се користити и при расплету проблема Авганистана, Ирака, Либије..., чиме би и западне земље избегле многе проблеме који су настали као последица оружаног ангажовања. Рат против Савезне Републике Југославије, сем осталог, довео је у питање и познату дефиницију

Клаузевица о томе да је „рат наставак политике другим средствима“. У овом случају, није се радило о „наставку политике“, већ о њеној „компромитацији“. Да је политика у то време била на потребном нивоу, до рата не би дошло.

○ *Како ће свећ изгледају за, рецимо, десет или двадесет година?*

– Мало је вероватно да један човек може поуздано да каже како ће свет изгледати за десет или двадесет година. За такву визију било би добро да се, на пример у Србији, покрене иницијатива за утемељење националне стратегије и ажурирање постојеће Стратегије националне безбедности. За израду тих докумената било би добро да се ангажују политички, научни, војни и други кадрови, способни да изнедре такву пројекцију. Када би држава то имала, било би знатно лакше да се доносе одлуке и о најделикатнијим питањима. На пример, с доста разлога сада се износи да овде у Београду многи нису разумели значај пада Берлинског зида 1989. године. Било би веома лоше уколико би се за десет, двадесет година опет износило да се у Србији није препознало шта се у свету догађа средином друге деценије 21. века.

○ *На крају, шта бисће прећоручили млађим колегама који ће наредних година и деценија носити одговорност одбране земље?*

– Мислим да њима није потребна нека посебна препорука. Апсолутно највећи број млађих колега у Војсци Србије и уопште у систему одбране веома су способни да успешно носе терет одговорности за одбрану земље. То представља једну од највиших вредности за коју се ваља залагати. Више од препоруке, тим млађим колегама пожеleo бих да никада не дођу у ситуацију да, као моја и друге генерације, буду присиљени да воде одбрамбени рат. А да би се то избегло, било би добро да стално имају у виду да је јачање одбрамбених способности земље примарна обавеза. Војска треба да буде на високом нивоу способности, не зато да би ратовала, већ напротив, да би избегла увлачење у оружани сукоб, јер је мир примарни интерес свих нас, а посебно актуелних припадника наше војске и система одбране у целини. ■

Звонимир ПЕШИЋ